

ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS KONTROLĖS IR AUDITO TARNYBA

UAB „BUSTURO“ NUOSTOLIŲ, PATIRTŲ VYKDANT KELEIVIŲ VEŽIMO VIETINIO (MIESTO) REGULIARAUS SUSISIEKIMO AUTOBUSŲ MARŠRUTAIS PASLAUGĄ, KOMPENSAVIMO PATIKRINIMO ATASKAITA

2016 m. sausio 29 d.
Šiauliai

Šiaulių miesto savivaldybės kontrolieriaus 2015 m. spalio 2 d. pavedimu Nr. PA-7 Savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos vyresn. patarėjai Rasa Vasauskienė ir Vytautas Vestartas atliko UAB „Busturas“ nuostolių, patirtų teikiant keleivių vežimo vietinio (miesto) reguliaraus susisieki mo autobusų maršrutais paslaugą, kompensavimo 2013 – 2015 metais patikrinimą.

Kreipėmės į Šiaulių miesto savivaldybės (toliau – Savivaldybės) administraciją, UAB „Busturas“ prašydami pateikti duomenis, naudotus kompensacijoms apskaičiuoti 2013 – 2015 metais.

Atlikdami šį patikrinimą, darėme prielaidą, kad visi patikrinimui pateikti dokumentai yra išsamūs ir galutiniai, o dokumentų kopijos tiksliai atitinka originalus. Ataskaitoje pateikiame tik patikrinimo metu atliktus ir nustatytus dalykus. Patikrinimo metu finansinių ataskaitų ir kitų ataskaitų duomenys buvo vertinti tiek, kiek buvo susiję su patikrinimo dalyku, tačiau neatliktos procedūros ataskaitų tikrinimui ir teisingumui įvertinti, nes tai nėra šio patikrinimo tikslas, todėl nuomonės apie tai nepareiškiame ir išvados nerašome. Siekiant gauti pakankamus, tinkamus ir patikimus įrodymus buvo taikytos skaičiavimo, dokumentų tikrinimo, analitinės ir paklausimo procedūros.

Patikrinimo metu vertinome Šiaulių miesto savivaldybės pasirašytų sutarčių su UAB „Busturas“ dėl nuostolių ir negautų pajamų kompensavimo vykdymą: iš UAB „Busturas“ gautų duomenų patikrinimui įvertinti taikytas kontrolės procedūras, transporto kompensacijoms skirtų Savivaldybės biudžeto lėšų panaudojimą, kompensacijų paskaičiavimą ir apie jas 2014 – 2015 metais teiktas ataskaitas ir kitus duomenis. Palyginimui naudojome ir ankstesnių metų duomenis bei Šiaulių miesto savivaldybės kontrolieriaus 2011 m. lapkričio 7 d. pavedimu Nr. PA-18 Savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos vyr. patarėjos Ingos Šimkūnaitės ir vyresn. patarėjo Vytauto Vestarto atlikto UAB „Busturas“ patirtų nuostolių, susidariusių teikiant viešąsias keleivių vežimo paslaugas, kompensavimo 2011 metais patikrinimo ataskaitos duomenis. Ataskaita parengta remiantis patikrinimo metu surinktais duomenimis.

Teisinis reglamentavimas

Lietuvos Respublikos susisieki mo ministro 2010 m. liepos 20 d. įsakymu Nr. 3-457 patvirtintas Nuostolių, patirtų vykdant keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų išpareigojimus, kompensacijos apskaičiavimo tvarkos aprašas (toliau – Tvarkos aprašas) nustato vežėjų nuostolių, patirtų vežant keleivius vietinio (miesto) reguliaraus susisieki mo autobusų maršrutais, išskyrus maršrutinių taksi maršrutus, kompensavimo, kompensacijų apskaičiavimo ir jų mokėjimo tvarką. Tvarkos aprašo 3 p. nustato, kad sprendimus dėl būtinumo teikti visuomenei viešąsias keleivinio kelių transporto paslaugas – vežti keleivius vietinio reguliaraus susisieki mo autobusų ir troleibusų maršrutais, maršrutų ar maršrutų tinklo savivaldybės administruojamoje teritorijoje organizavimo,

atsižvelgdamos į savivaldybių finansines galimybes, – priima, parenka vežėjus ir sudaro viešųjų paslaugų teikimo sutartis su vežėjais savivaldybių institucijos.

Transporto veiklos pagrindų įstatymo¹ 13 str. 1 d. nurodoma, kad savivaldybių institucijos užtikrina socialiai būtinų transporto paslaugų teikimą visuomenei. Patirtus dėl šių paslaugų teikimo nuostolius vežėjams kompensuoja savivaldybė. Ta pati nuostata įtvirtinta ir Kelių transporto kodekso² 17¹ straipsnyje.

Savivaldybės tarybos (toliau – Taryba) 2010 m. spalio 21 d. sprendimu Nr. T-333 teikti viešąją paslaugą – vežti keleivius keleivinio kelių transporto vietiniais (miesto) susisiekimo maršrutais – patikėta UAB „Busturas“ ir nutarta kompensuoti vežėjui iš savivaldybės biudžeto lėšų kiekvieną mėnesį patirtus nuostolius, susidariusius teikiant viešąsias keleivinio kelių transporto paslaugas.

Vykdamas aukščiau minėtą Tarybos sprendimą 2010 m. spalio 29 d. pasirašyta UAB „Busturas“ ir Šiaulių miesto savivaldybės keleivinio kelių transporto vietiniais (miesto) susisiekimo maršrutais viešųjų paslaugų teikimo ir nuostolių kompensavimo sutartis Nr. SŽ-1005 (toliau – Sutartis dėl nuostolių kompensavimo) su UAB „Busturas“ dėl keleivių vežimo autobusais Savivaldybės nustatytais Šiaulių miesto vietinio susisiekimo (miesto maršrutais) paslaugos ir Vežėjo patirtų nuostolių teikiant paslaugas kompensavimo (2013 m. liepos 26 d. sudarytas 1 papildomas susitarimas Nr. SŽ-833 prie 2010 m. spalio 29 d. sutarties Nr. SŽ-1005, 2014 m. birželio 4 d. sudarytas 2 papildomas susitarimas Nr. SŽ-833 prie 2010 m. spalio 29 d. sutarties Nr. SŽ-1005). Sutarties dėl nuostolių kompensavimo 3.5. p. p. Savivaldybė įsipareigojo kompensuoti UAB „Busturas“ nuostolius, vadovaujantis Tvarkos aprašu ir šia sutartimi.

Viešųjų pirkimų įstatymo³ 10 str. 5 d. nustatyta, jog šio įstatymo reikalavimai netaikomi pirkimams, jeigu perkančioji organizacija sudaro sutartį su atskiro juridinio asmens statusą turinčiu subjektu, kurį ji kontroliuoja kaip savo pačios tarnybą ar struktūrinį padalinį bei įgyvendina savivaldybės, kaip vienintelės dalyvės, teises ir pareigas, ir jeigu kontroliuojamas subjektas ne mažiau kaip 90 procentų pardavimo pajamų gauna iš veiklos, skirtos perkančiosios organizacijos poreikiams tenkinti ar perkančiosios organizacijos funkcijoms atlikti. Šiuo atveju Savivaldybės savarankiškoji (Konstitucijos ir įstatymų nustatyta (priskirta) funkcija yra keleivių vežimo vietiniais maršrutais organizavimas (Vietos savivaldos įstatymo⁴ 6 str. 33 p.), todėl UAB „Busturas“ pajamos iš keleivių vežimo vietiniais (miesto) susisiekimo maršrutais per paskutinius finansinius metus iki sutarties sudarymo turėjo sudaryti ne mažiau, kaip 90 procentų (80 procentų – nuo 2014 m. sausio 1 d.) pardavimo pajamų. Tačiau kasmetinis minėtų pardavimo pajamų dydžių atitikimo nurodytam įstatyme patikrinimas nenumatytas nei sutartyje, nei Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus (toliau – Administracijos direktorius) 2013 m. gegužės 9 d. įsakymu Nr. A-563 patvirtintame Nuostolių, patirtų vykdamas keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų įsipareigojimus, kompensacijos apskaičiavimo tvarkos apraše (toliau – Aprašas). Todėl galima rizika dėl UAB „Busturas“ pajamų, gaunamų iš keleivių vežimo vietiniais (miesto) susisiekimo maršrutais, dydžio neatitikimo Viešųjų pirkimų įstatymo 10 str. 5 d. nuostatai.

Savivaldybės administracijai 2014 metais teiktose Pažymose apie keleivių vežimo miesto reguliaraus susisiekimo autobusų maršrutais savikainą (Sutarties dėl nuostolių kompensavimo 5 priedas) nurodytos UAB „Busturas“ 2014 metų pardavimo pajamos, gautos už keleivių vežimą miesto reguliaraus susisiekimo maršrutais, buvo 22772,4 tūkst. Lt ir sudarė 66,2 proc. visų pardavimo pajamų.

Nuostolių kompensavimo organizavimas

Tvarkos aprašo 4 p. nustato, kad savivaldybių institucijos arba jų įgaliotos įstaigos, išduodančios leidimus vežėjams vežti keleivius reguliaraus susisiekimo autobusų (troleibusų) maršrutais, kiekvieną mėnesį kompensuoja vežėjams patirtus nuostolius, susidariusius teikiant

¹ Lietuvos Respublikos transporto veiklos pagrindų įstatymas, 2002-02-28 Nr. IX-747 (su vėlesniais pakeitimais).

² Lietuvos Respublikos kelių transporto kodeksas, 1996-11-19 Nr. I-1628 (su vėlesniais pakeitimais).

³ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas, 1996-08-13, Nr. I-1491 (su vėlesniais pakeitimais).

⁴ Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas, 1994-07-07, Nr. I-533 (su vėlesniais pakeitimais).

viešąsias keleivinio kelių transporto paslaugas. Vežėjų patirti nuostoliai, susidarantys dėl savivaldybių tarybų nustatytų keleivių vežimo reguliariais reisais vietinio susisiekimo maršrutais nepakankamo dydžio tarifų, kompensuojami iš savivaldybių biudžetuose tam tikslui numatytų lėšų. Savivaldybių institucijos išmoka kompensacijas vežėjams tiesiogiai arba per savivaldybių institucijų įgaliotas įstaigas savivaldybių institucijų nustatyta tvarka.

Vadovaujantis Aprašo 5 – 14 p. Ekonomikos, Miesto infrastruktūros, Apskaitos skyriams buvo priskirta visa eilė naujų funkcijų. Tačiau nebuvo atlikti skyrių nuostatų pakeitimai, nebuvo paskirti už sutarties dėl nuostolių kompensavimo vykdymą bei kontrolę atsakingi darbuotojai, atliekant jų pareigybės aprašymų pakeitimus, išskyrus 2015 m. liepos 30 d. Administracijos direktoriaus įsakymu Nr. AP-298 patvirtintą Ekonomikos skyriaus vyriausiojo specialisto pareigybės aprašymą, kuriame numatytas ataskaitų apie keleivių vežimo miesto reguliaraus susisiekimo autobusų maršrutais susidariusius nuostolius patikrinimo atlikimas „pagal Savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu nustatytos tvarkos apraše Ekonomikos skyriui priskirtą kompetenciją“.

Apraše nei vienam iš Administracijos padalinių nepriskirta eilė funkcijų, nenustatytas kontrolės funkcijų atlikimo mechanizmas, pvz.:

- 1) dalis numatytų funkcijų Apraše nepriskirtos nei vienam konkrečiam Administracijos padaliniui, vykdytoju nurodant „Savivaldybės administraciją“, pvz. Aprašo 5 p. numato, kad „savivaldybės administracija, rengdama savivaldybės biudžeto projektą, numato lėšų vežėjo patirtiems nuostoliams, kurie susidaro vykdant keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų įsipareigojimus, kompensuoti poreikį“. Faktiškai tik UAB „Busturas“ teikė Administracijos direktoriui raštus dėl lėšų poreikio: 2013-12-12 Nr. 649/12 (2014 metų poreikis 300 tūkst. Lt); 2015-10-02 Nr. 559/10 (2016 metų poreikis 907,87 tūkst. Eur). Prašymas dėl lėšų poreikio planavimo 2015 metų nuostolių kompensavimui neteiktas.

Iki šiol nei vienas Administracijos padalinys neatliko savarankiškų lėšų poreikio skaičiavimų ir nesutikrino UAB „Busturas“ pateikto poreikio realumo. Todėl tvirtinant 2013 ir 2014 metų Savivaldybės biudžetus asignavimai vežėjo nuostolių kompensavimui nebuvo numatyti, tokia priemonė nebuvo įtraukta nei į 2013 – 2015 metų, nei į 2014 – 2016 metų strateginius veiklos planus.

Atkreipiame dėmesį, kad UAB „Busturas“ Savivaldybei teiktuose lėšų poreikio skaičiavimuose lengvatų pajamų atlyginimo dydžiui apskaičiuoti vadovavosi nuo 2007-01-01 nebegaliojančiu teisės aktu – Lietuvos Respublikos finansų ministro 2004 m. liepos 15 d. įsakymu Nr. 1K-268 „Dėl Valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms atlikti lėšų apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“.

Tvirtinant 2015 metų Savivaldybės biudžetą bei 2015 – 2017 metų strateginį veiklos planą, priemonei „UAB „Busturas“ nuostolių, susidariusių vykdant keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų įsipareigojimus, kompensavimas“ (kodas 11.03.01.04) vykdyti buvo numatyta 222486 Eur asignavimų. Tačiau ši suma buvo skirta 2014 metų nuostolių kompensavimui (2014-12-31 buvęs 222488,56 Eur kreditinis įsiskolinimas apmokėtas 2015-10-29 (mokėjimo nurodymas Nr. 2845, suma 222486,00 Eur)). Vežėjo nuostolių, patirtų 2015 metais vykdant keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų įsipareigojimus, kompensavimui asignavimų 2015 metų Savivaldybės biudžete neskirta.

Tvirtinant 2013 ir 2014 metų Savivaldybės biudžetus asignavimai vežėjo nuostolių kompensavimui nebuvo numatyti, tokia priemonė nebuvo įtraukta nei į 2013 – 2015 metų, nei į 2014 – 2016 metų strateginius veiklos planus. Tvirtinant 2015 metų Savivaldybės biudžetą bei 2015 – 2017 metų strateginį veiklos planą, 222486 Eur asignavimų skirta 2013 – 2014 metais patirtų nuostolių kompensavimui.

UAB „Busturas“ Savivaldybei teiktuose lėšų poreikio skaičiavimuose lengvatų pajamų atlyginimo dydžiui apskaičiuoti vadovavosi nuo 2007-01-01 nebegaliojančiu teisės aktu.

- 2) Aprašo 7 p. nurodyta kompensacijos skaičiavimo formulės dedamosios – rodikliai, kuriuos Miesto infrastruktūros skyriaus (7.1. p.) ir Ekonomikos skyriaus (7.2. p.) specialistai privalo „sutikrinti“ pagal UAB „Busturas“ pateiktas pažymas (Aprašo 2, 3 priedai), tačiau nenustatyta „sutikrinimo“ metodika;
- 3) Aprašo 9 p. nustato, kad aukščiau minėti skyriai, „siekdami įsitikinti gautose ataskaitose nurodytų duomenų teisingumu, gali pareikalauti iš vežėjo ir kitų papildomų ataskaitų ar dokumentų <...>“, tačiau neapibrėžta, kokie veiksniai lemia, ar iš viso bus reikalaujama ir kokių periodiškumu tai bus atliekama;
- 4) Apraše nenurodyta, kas sutikrina Aprašo 4 p. nurodytų P ir A dedamųjų teisingumą bei galutinę nuostolių kompensacijos reikšmę K atskirai ekologiškiems ir atskirai likusiems autobusams.

Taip pat nei vienas Administracijos padalinys 2013 – 2015 metais neatliko Aprašo 13 p. nurodyto metinių savikainos, pajamų bei kompensacijų sumų suliginimo, kad būtų pareikalauta išrašyti kreditinę sąskaitą (Apraše funkcija priskirta Miesto infrastruktūros skyriui).

2015 metais nebuvo laikomasi ir Aprašo 12 p. nuostatų, numatančių, kad „Savivaldybės administracija gali, bet ne ilgiau kaip iki 2 mėnesių, sulaikyti vežėjo patirtų nuostolių kompensavimą tam, kad patikrintų vežėjo pateiktas papildomas ataskaitas ar dokumentus <...>“ – Apskaitos skyrius iki 2015 m. gruodžio 8 d. nebuvo gavęs ir įtraukęs į apskaitą nei vienos 2015 metų sąskaitos, nors UAB „Busturas“ nuostolių kompensavimui reikalingus dokumentus teikė kas mėnesį (dokumentų valdymo sistemoje „Avilys“ sąskaitos registruotos 2015-02-24, 2015-03-19, 2015-04-21, 2015-05-19, 2015-06-18, 2015-07-17, 2015-08-18, 2015-09-17, 2015-10-19).

Nors iš 2014 – 2015 metais vykusio susirašinėjimo tarp Administracijos padalinių, Administracijos direktoriaus, Kontrolės ir audito tarnybos galima spręsti, kad Administracijai kilo abejonių dėl UAB „Busturas“ teikiamų rodiklių pagrįstumo, tačiau nebuvo imtasi priemonių, kad būtų nustatyti Aprašo 16 p., numatančiame, kad „savivaldybės administracija, nustačiusi, kad vežėjas <...> pažeidžia įstatymų ar kitų teisės aktų, <...> reikalavimus arba <...> sutartį, taip pat klastoja arba iškraipo ataskaitas, nekompensuoja šio vežėjo per ataskaitinį mėnesį <...> patirtų nuostolių <...>“ nurodyti pažeidimai.

UAB „Busturas“ patirtų sąnaudų ir gautų pajamų skirstymo pagal pervežimo rūšis reglamentavimas

Vadovaujantis Aprašo 4 p. nuostatomis, vežėjo per mėnesį patirtų nuostolių kompensacijos dydžio apskaičiavimui reikia nustatyti už keleivių vežimą reguliaraus susisiekimo miesto autobusų maršrutais per mėnesį faktiškai iš keleivių surinktų pajamų dydį (formulės dedamoji P).

Tiek Tvarkos aprašo 14 p., tiek Aprašo 18 p. įtvirtinta nuostata, kad vežėjo išlaidos dėl keleivių vežimo vietinio (miesto) reguliaraus susisiekimo autobusų maršrutais paslaugos teikimo, turi būti įtraukiamos į apskaitą atskirai.

UAB „Busturas“ buhalterinėje apskaitoje tik pajamos ir tiesioginės vežimo sąnaudos apskaitomos atskirai pagal tai, kokia veikla (keleivių vežimas miesto, priemiesčio, tolimojo, tarptautinio susisiekimo maršrutais) lėmė jų atsiradimą. 2014 m. gruodžio 31 d. UAB „Busturas“ generalinio direktoriaus įsakymu Nr. 450 patvirtintame sąskaitų plane miesto maršrutų pajamos apskaitomos sąskaitoje Nr. 501, miesto pervežimų tiesioginės sąnaudos – sąskaitoje Nr. 6001. Pardavimų (sąskaita Nr. 601), bendrosios (sąskaita Nr. 611), veiklos mokesčių (sąskaita Nr. 612), administracinės (sąskaita Nr. 613), finansinės ir investicinės veiklos (sąskaita Nr. 63) sąnaudos buhalterinėje apskaitoje apskaitomos bendrai už visą įmonę.

2012 m. rugsėjo 3 d. generalinio direktoriaus įsakymu Nr. 176 patvirtintos Apskaitos politikos dalies „Pajamos“ 27 p. apibrėžta paslaugų pajamų priskyrimas, Apskaitos politikos dalies „Sąnaudos“ 20 p. – keleivių vežimo paslaugų teikimo sąnaudų priskyrimas atitinkamai grupei pagal keleivių pervežimo pobūdį. Keleivių vežimo reguliariaisiais miesto susisiekimo autobusų maršrutais sąnaudoms priskiriama: vairuotojų darbo užmokestis; socialinio draudimo

įmokos; sunaudotų degalų ir tepalų vertė; atsarginės detalės; padangos; medžiagų sąnaudos; autobusų nusidėvėjimo sąnaudos; autobusų ir keleivių draudimo sąnaudos; kitos sąnaudos.

Taip pat atkreipiame dėmesį, kad dalis Apskaitos politikos nuostatų yra deklaratyvios, nesukonkretintos pagal UAB „Busturas“ veiklos specifiką, t. y. aprašoma, kaip „gali būti“ ar „turi būti“, bet nenurodyta, kaip konkrečiai daroma įmonės apskaitoje. Apskaitos politikos dalies „Sąnaudos“ 25 p. pardavimo sąnaudų grupei priskiriama: darbuotojų darbo užmokestis, socialinio draudimo įmokos, darbuotojų komandiruotės, tačiau nenurodyta konkreti darbuotojų grupė/grupės.

Atkreipiame dėmesį, kad 2014 m. gruodžio 31 d. generalinio direktoriaus įsakymu Nr. 447 pakeitus UAB „Busturas“ patirtų sąnaudų ir gautų pajamų paskirstymo tvarkos aprašą (toliau – Paskirstymo tvarkos aprašas), reglamentuojantį detalią pajamų ir sąnaudų priskyrimo pagal veiklas, nulėmusias jų atsiradimą, tvarką, ir nustačius, kad nuo 2015 m. sausio 1 d. tiesioginėms sąnaudoms priskiriamos ne tik miesto maršrutų vairuotojų darbo užmokesčio ir socialinio draudimo įmokos, sunaudotų degalų ir tepalų vertė, atsarginės detalės, padangos, medžiagų sąnaudos, autobusų nusidėvėjimo sąnaudos, autobusų ir keleivių draudimo sąnaudos, kitos sąnaudos, bet ir miesto maršrutų autobusus aptarnavusių remonto darbininkų darbo užmokesčio ir socialinio draudimo įmokų sąnaudos bei šių autobusų remonto ar techninio aptarnavimo ne bendrovės remonto bazėje sąnaudos, Apskaitos politika nebuvo atnaujinta.

UAB „Busturas“ nepilnai vadovaujamosi Buhalterinės apskaitos įstatymo⁵ 9 str. 1 p., nustatančiu, kad ūkio subjekto vadovas turi parinkti apskaitos politiką ir ją įgyvendinti, atsižvelgdamas į konkrečias sąlygas, veiklos pobūdį ir vadovaudamasis arba verslo apskaitos standartais, arba kitais teisės aktais, reglamentuojančiais apskaitą ir finansinę atskaitomybę. UAB „Busturas“ Apskaitos politika nėra pilnai parengta, pritaikyta ir neatnaujinama, atsižvelgiant UAB „Busturas“ vykdomos veiklos ypatumus.

Kaip jau minėjome, detalią UAB „Busturas“ pajamų ir sąnaudų priskyrimo pagal veiklas tvarką reglamentuoja generalinio direktoriaus įsakymais tvirtinamas Paskirstymo tvarkos aprašas. 2013 – 2015 metais galiojo 2012 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 261, 2013 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. 333, 2014 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. 447 ir 2015 m. rugpjūčio 17 d. įsakymu Nr. 233 patvirtinti Paskirstymo tvarkos aprašai.

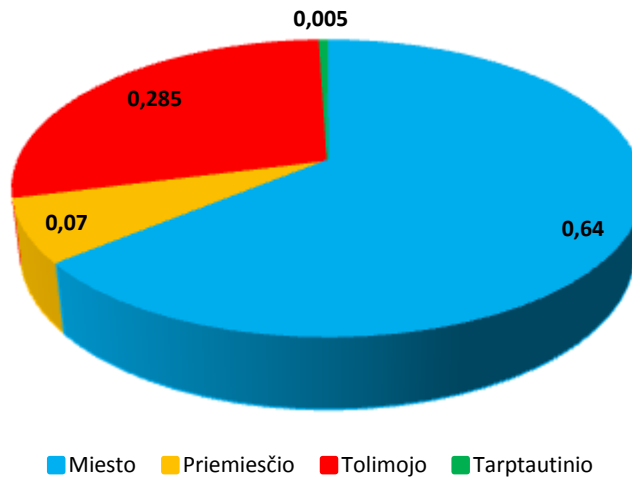
Vadovaujantis Paskirstymo tvarkos aprašu Tiesioginės vežimo sąnaudos buvo apskaitomos atskirai pagal tai, kokia veikla (keleivių vežimas miesto, priemiesčio, tolimojo, tarptautinio susisiekimo maršrutais) lėmė jų atsiradimą. Tiesioginės keleivių vežimo miesto maršrutais materialinės sąnaudos skaičiuojamos kiekvienam autobusui, atsižvelgiant į miesto maršrutais nuvažiuotą ridą. Nustatyta, kad kiekvienam autobusui suskaičiuotos vairuotojų darbo užmokesčio ir socialinio draudimo įmokų sąnaudos skirstomos atsižvelgiant į atskiruose pervežimuose darbuotojo darbo laiką linijoje arba gautas pajamas, tačiau nedetalizuota, koku atveju koks metodas taikomas. Remonto darbininkų darbo užmokesčio ir socialinio draudimo įmokų sąnaudos skirstomos proporcingai autobusų remonto dienoms, diferencijuojant pagal autobuso dydį. Autobusų nusidėvėjimo ir draudimo sąnaudos paskirstomos atsižvelgiant į nuvažiuotą atskiruose (mūsų atveju – miesto) pervežimuose ridą. Keleivių draudimo sąnaudos skirstomos, atsižvelgiant į gautas atskiruose pervežimuose pajamas.

Veiklos, t. y. pardavimų, bendrosios, administracinės ir finansinės-investicinės veiklos sąnaudos UAB „Busturas“ buhalterinėje apskaitoje buvo apskaitomos bendrai už visą įmonę. Šios sąnaudos skirstomos, naudojant UAB „Busturas“ generalinio direktoriaus įsakymais tvirtinamus koeficientus. Koeficientai buvo apskaičiuoti, atsižvelgiant į konkretaus rodiklio (pardavimų, autobusų skaičiaus, darbo laiko, vairuotojų darbo užmokesčio, autobusų ridos) praėjusių metų faktinių metinių dydžių struktūrą pagal kiekvieną pervežimų rūšį. Tikrinamuoju laikotarpiu veiklos sąnaudų skirstymui buvo naudoti 2012 m. gruodžio 28 d. generalinio direktoriaus įsakymu

⁵ Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas, 2001-11-06 Nr. IX-574 (su vėlesniais pakeitimais).

Nr. 261 ir 2015 m. lapkričio 12 d. generalinio direktoriaus įsakymu Nr. 318 patvirtinti koeficientai (žiūrėti 1 pav.).

UAB "Busturas" 2013 – 2015 m. taikyti veiklos sąnaudų skirstymo pagal pervežimo rūšį koeficientai

1 pav.

Paskirstymo tvarkos apraše numatyta, kad sąnaudų skirstymui pagal pervežimų rūšis naudojamų koeficientų dydžiai keičiami, kai „žymiai padidėja ar sumažėja skirstymo kriterijų reikšmės“, tačiau nenustatytas konkretus pokyčio dydis. UAB „Busturas“ vyresniosios specialistės ekonomistės teigimu faktiškai koeficientai keičiami, kai rodiklio sudėtinių dalių lyginamasis svoris pakinta 1 proc.

Atkreipiame dėmesį, kad Savivaldybės administracijai teikiamo UAB „Busturas“ finansinių ataskaitų rinkinio aiškinamojo rašto 3.1 dalyje „Pelno (nuostolių) ataskaita“ paslaugų ir prekių pardavimo pajamos, pardavimo savikaina, veiklos, finansinės ir investicinės veiklos sąnaudos nedetalizuojamos pagal tai, kokia veikla (keleivių vežimas miesto, priemiesčio, tolimojo, tarptautinio susisiekimo maršrutais) lėmė jų atsiradimą. Taip pat ir Apraše nenumatyta prievolė UAB „Busturas“ teikti metinius duomenis apie pajamų bei sąnaudų pasiskirstymą pagal pervežimų rūšis. Todėl Savivaldybės administracija neturi galimybės įsitikinti, ar UAB „Busturas“ taikomi paskirstymo koeficientai atitinka įmonės pajamų ir sąnaudų struktūrą, kas tiesiogiai įtakoja miesto pervežimų savikainos ir vežėjo per mėnesį patirtų nuostolių kompensacijos apskaičiavimo teisingumą.

Paskirstymo tvarkos apraše nenustatytas konkretus rodiklių (pardavimų pajamų, autobusų skaičiaus, darbo laiko, vairuotojų darbo užmokesčio, autobusų ridos) lyginamojo svorio pokyčio dydis, kuriam esant, keičiami sąnaudų skirstymui naudojami koeficientai.

Savivaldybės administracijai teikiamo UAB „Busturas“ finansinių ataskaitų rinkinio aiškinamojo rašto 3.1 dalyje „Pelno (nuostolių) ataskaita“ pajamos ir sąnaudos nebuvo detalizuojamos pagal tai, kokia veikla lėmė jų atsiradimą. Todėl tikrinamuoju laikotarpiu Savivaldybės administracija neturėjo galimybės kontroliuoti, ar UAB „Busturas“ taikomi sąnaudų paskirstymo koeficientai atitinka įmonės pajamų ir sąnaudų struktūrą.

Tuo atveju, kai tam tikros rūšies veiklos sąnaudos buvo būdingos tik vienai kuriai nors pervežimų rūšiai arba autobusų stoties veiklai, tai joms paskirstymo koeficientas nebuvo taikomas ir visa suma buvo priskiriama tos rūšies pervežimų sąnaudoms.

Paskirstymo tvarkos apraše numatyta, kad sąnaudas pagal veiklas skirsto ekonomistas, gavęs pirminius dokumentus iš operatoriaus ir buhalterių. Kiekvieną mėnesį tiesioginės sąnaudos tiesiog perrašomos į Excel lenteles, visos kitos sąnaudos iš pirminių dokumentų paskirstomos pagal veiklos rūšį Excel lentelių pagalba.

Rankiniu būdu atliekamas sąnaudų priskyrimas tai ar kitai pervežimų rūšiai sudaro prielaidas klaidų atsiradimui, tuo pačiu klaidingam vežėjo per mėnesį patirtų nuostolių kompensacijos dydžio apskaičiavimui.

Atkreipiame dėmesį į Paskirstymo tvarkos aprašo nuostatą, kad pajamos miesto pervežimams bus priskiriamos proporcingai autobusų nuvažiuotai ridai iki kol bus įsteigtas elektroninis bilietas. Ir nors el. bilietas pradėtas platinti nuo 2014 m. gruodžio 22 d., tačiau patikrinimo laikotarpiu apskaičiuojant nuostolių kompensacijos dydį, UAB „Busturas“ darbuotojai iš elektroninio bilieto sistemos dar negalėjo gauti duomenų apie pajamas pagal kiekvieną autobusą/autobusų tipą, pagal atskiras keleiviams teikiamų lengvatų rūšis. Įmonė šiuo klausimu yra pateikusi techninę užduotį rangovui UAB „Empirija“.

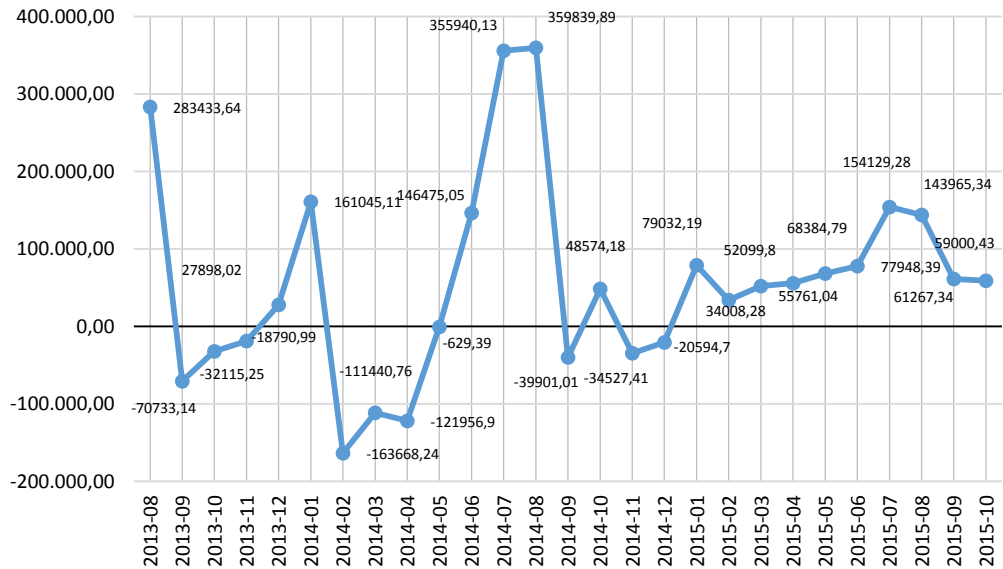
UAB „Busturas“ apskaičiuojant nuostolių, patirtų vykdant keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų įsipareigojimus, kompensacijos bei kompensacijos (negautų pajamų atlyginimo) dėl keleiviams teikiamų važiavimo lengvatų dydį dar negali išnaudoti elektroninio bilieto sistemos galimybių, tuo pačiu išvengiant klaidų atsiradimo rizikos.

Atrankos būdu buvo patikrinta 2015 metų spalio mėnesio UAB „Busturas“ pajamų ir sąnaudų priskyrimo keleivių vežimo vietiniais (miesto) susisiekimo maršrutais pajamoms ir sąnaudoms bei atvaizdavimo Savivaldybės administracijai teikiamoje Pažymoje apie 2015 m. spalio mėn. keleivių vežimo miesto reguliaraus susisiekimo autobusų maršrutais savikainą (Sutarties dėl nuostolių kompensavimo 5 priedas) teisingumas. Pajamų suma sutikrinta su Miesto maršrutų pajamų bendrojo žurnalo, su PVM sąskaitų faktūrų ir bilietų pardavimo ataskaitų duomenimis – neatitikimų nenustatyta. Sąnaudų suma sutikrinta su darbo užmokesčio apskaitos žiniaraščių, sąnaudų sąskaitų apyvartų, prekių judėjimo žiniaraščių, kuro ataskaitų, buhalterinių pažymų duomenimis – neatitikimų nenustatyta. Pirminis sąnaudų priskyrimas veikloms nebuvo vertintas.

UAB „Busturas“ teikti duomenys nuostolių, patirtų vežant keleivius vietinio (miesto) reguliaraus susisiekimo autobusų maršrutais, kompensavimui.

Tikrinamuoju laikotarpiu UAB „Busturas“ patirtų nuostolių kompensavimui pateikė Savivaldybei sąskaitų faktūrų: per 2013 metų rugpjūčio – gruodžio mėn. 189,7 tūkst. Lt (54,9 tūkst. Eur), per 2014 metus 579,2 tūkst. Lt (167,7 tūkst. Eur), per 2015 m. sausio – spalio mėn. – 785,6 tūkst. Eur sumai. Nuostolių kompensavimui pagal UAB „Busturas“ pateiktas sąskaitas faktūras reikalingų lėšų dinamika pateikta 2 pav.

UAB "Busturas" teiktose sąskaitose nurodyto lėšų nuostolių kompensavimui poreikio iš biudžeto dinamika 2013 - 2015 m.

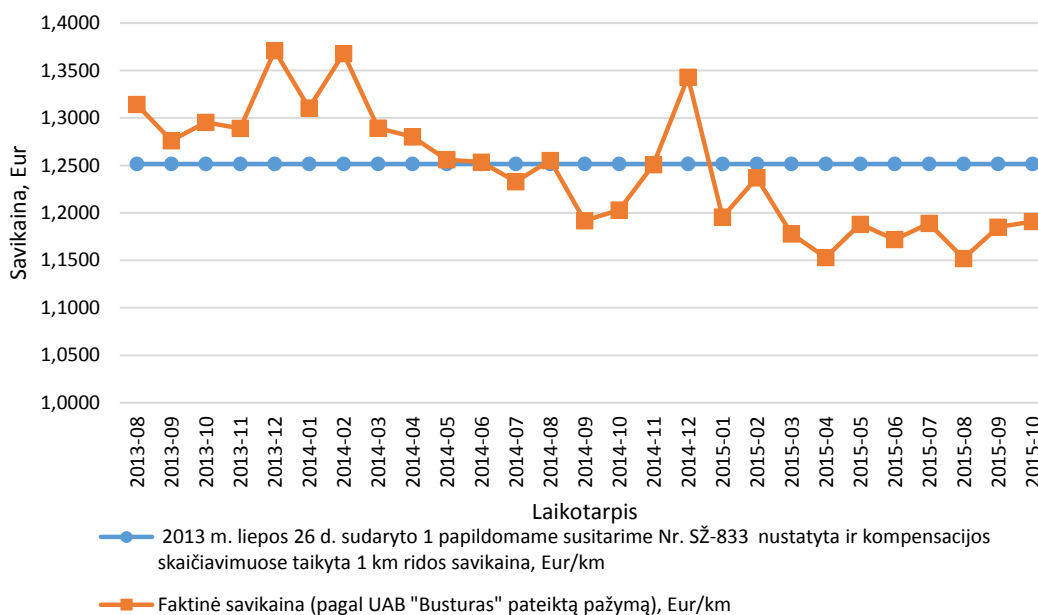

2 pav.

Kaip matome iš grafiko, nuo 2015 m. sausio 1 d. (įvedus elektroninį bilieta), UAB „Busturas“ keleivių vežimas vietiniais (miesto) susisiekimo maršrutais pastoviai buvo nuostolingas – buvo teikiamos sąskaitos nuostolių kompensavimui.

Peržiūrėjus UAB „Busturas“ 2013 – 2015 metais teiktas sąskaitas, nustatyta, kad bendrovė nuostolių kompensacijos skaičiavimuose taikė 2013 m. liepos 26 d. sudaryto 1 papildomo susitarimo Nr. SŽ-833 4.2. p. nustatytą bazinę savikainą 4,322 Lt (nuo 2015-01-01 atitinkamai 1,2518 Eur), o ne faktinę kiekvieno mėnesio autobusų 1 km ridos vietinio (miesto) reguliaraus susisiekimo maršrutuose savikainą, nustatytą pagal vežėjo įmonės buhalterinės apskaitos duomenis, sudarytus pagal įmonės patvirtintą apskaitos politiką, kaip nustatyta Tvarkos aprašo 5 p., taip pat ir Aprašo 4 p. (žiūrėti 3 pav.). Sutartyje nustatyta bazinė savikaina nuostolių kompensacijos skaičiavimuose turėjo būti taikoma tik tuo atveju, jei faktinė savikaina būtų buvusi didesnė už sutartyje nustatytą.

**Sutartyje nustatytos ir faktinės savikainų dinamika
2013 m. rugpjūčio - 2015 m. spalio mėn.**

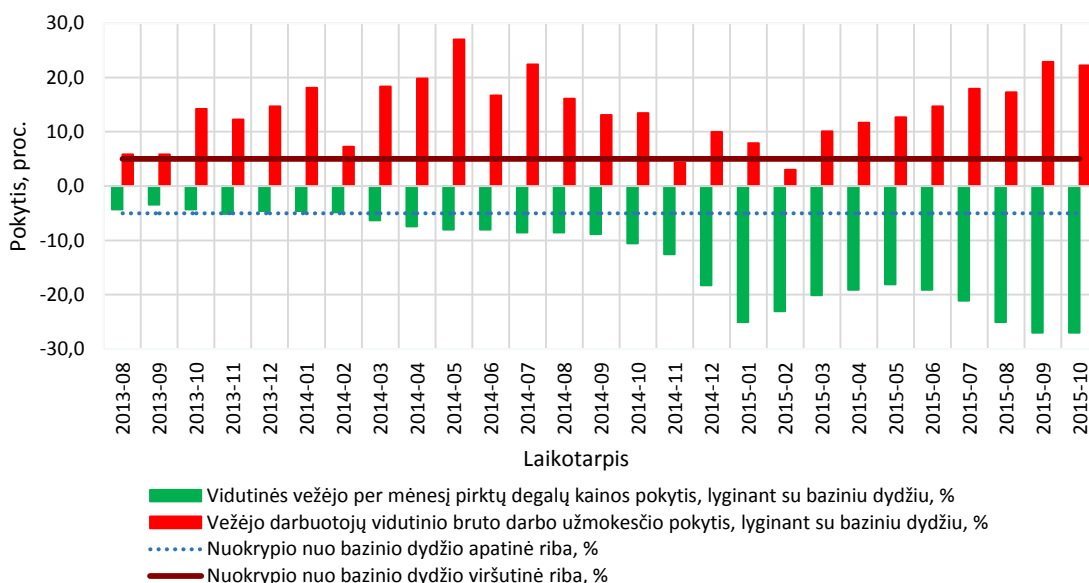
3 pav.

2013 m. liepos 26 d. sudaryto 1 papildomo susitarimo Nr. SŽ-833 4.2.1. p. nurodyta, kad vidutinei vežėjo per mėnesį pirktų degalų kainai skiriantis nuo bazinės daugiau kaip 5 proc., sutartyje nustatyta savikaina koreguojama kiekvieną mėnesį; 4.2.2. p. nurodyta, kad vežėjo darbuotojų vidutiniam bruto darbo užmokesčiui skiriantis nuo bazinio daugiau kaip 5 proc., tačiau ne daugiau kaip Lietuvos statistikos departamento skelbiamas vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis valstybės sektoriuje, sutartyje nustatyta savikaina koreguojama kartą per pusmetį, tačiau Apraše nenustatytos nei kriterijų, įtakančių savikainos indeksavimą, kaitos stebėjimo procedūros, nei bazinės savikainos indeksavimo metodika, nei Administracijos padaliniai, atliekantys šiuos veiksmus bei jų atsakomybė už šių veiksmų neatlikimą.

Nors UAB „Busturas“ 2013 – 2015 metais teiktose sąskaitose faktines kriterijų reikšmes nurodydavo, tačiau sutartyje nustatyta savikaina koreguojama nebuvo, nors tiek vidutinės vežėjo per mėnesį pirktų degalų kainos, tiek vežėjo darbuotojų vidutinio bruto darbo užmokesčio pokyčiai viršijo 5 proc. (žiūrėti 4 pav.). Nei UAB „Busturas“, nei Administracijos padaliniai nesekė Lietuvos statistikos departamento skelbiamos informacijos apie vidutinį mėnesinį bruto darbo užmokestį valstybės sektoriuje.

Atrankos būdu buvo patikrintas UAB „Busturas“ vidutinės 2015 m. spalio mėn. pirktų degalų kainos, nurodytos Savivaldybės administracijai teiktoje Pažymoje apie 2015 m. spalio mėn. keleivių vežimo miesto reguliaraus susisiekimo autobusų maršrutais savikainą (Sutarties dėl nuostolių kompensavimo 5 priedas) apskaičiavimo teisingumas apskaičiavimo teisingumas – neatitikimų nenustatyta.

Sutartyje nustatytos savikainos indeksavimą įtakojančių kriterijų dinamika 2013 - 2015 m.

4 pav.

Savivaldybės biudžeto lėšų naudojimas

Lėšų nuostolių, patirtų teikiant keleivių vežimo vietinio (miesto) reguliaraus susisiekimo autobusų maršrutais paslaugą, kompensavimui poreikis 2013 – 2014 m. skaičiuotas ir planuotas nebuvo, taip pat, tvirtinant 2013 – 2014 metų savivaldybės biudžetus, nebuvo numatyti ir asignavimai nuostolių kompensavimui. 2015 m. sausio 29 d. Tarybos sprendimu Nr. T-1 patvirtinus biudžeto asignavimus, 11 programoje UAB „Busturas“ nuostolių, susidariusių vykdant keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų išipareigojimus, kompensavimui buvo skirta 222486 Eur.

Perskaičiavus 2013 – 2015 metų UAB “Busturas” nuostolių kompensacijos dydžius pagal faktinę kiekvieno mėnesio autobusų 1 km ridos vietinio (miesto) reguliaraus susisiekimo maršrutuose savikainą (darant prielaidą, kad sutartyje nustatytos bazinės savikainos indeksavimą įtakojančios rodikliai neviršijo 5 proc. nuokrypio visą laikotarpį), nustatyta, kad:

- 2013 – 2014 metais kompensacijos suma turėjo būti 547,8 tūkst. Lt (158,6 tūkst. Eur). 2015 metais 2013 ir 2014 metų nuostolių kompensavimui panaudoti asignavimai, kaip jau minėjome, sudarė 222,5 tūkst. Eur (Biudžeto išlaidų sąmatos vykdymo 2015 m. rugsėjo 30 d. ataskaita (forma Nr. 2), arba 63,8 tūkst. Eur daugiau, nei UAB “Busturas” faktiškai patyrė nuostolių;
- per 2015 metų sausio – spalio mėnesius UAB “Busturas” nuostoliams kompensuoti pateikė sąskaitų 785,6 tūkst. Eur sumai arba 328,4 tūkst. Eur daugiau nei turėjo būti apskaičiuota.

Aukščiau išvardyti neatitikimai leidžia teigti, kad UAB „Busturas“ 2013 – 2015 metais teiktose sąskaitose nurodytos kompensacijos sumos apskaičiuotos klaidingai, nesilaikant teisės aktuose nustatytos tvarkos.

2013 – 2014 metų UAB „Busturas“ nuostolių kompensavimui numatyta ir pervesta (Biudžeto išlaidų sąmatos vykdymo 2015 m. rugsėjo 30 d. ataskaitos (forma Nr. 2) duomenimis) 63,8 tūkst. Eur daugiau, nei įmonė faktiškai patyrė nuostolių.

Savivaldybės administracijai pateiktoje UAB „Busturas“ 2015 m. rugsėjo 30 d. Pelno (nuostolių) ataskaitoje nurodytas 450,4 tūkst. Eur grynasis pelnas, tačiau, atsižvelgus į neteisingus nuostolių kompensacijos skaičiavimus, jis taip pat apskaičiuotas klaidingai.

Pažanga

Atsižvelgiant į Kontrolės ir audito tarnybos 2015-10-21 rašte Nr. S1-95 Administracijos direktoriui pateiktas pastabas, buvo parengtas 2015 m. gruodžio 8 d. Savivaldybės administracijos raštas UAB „Busturui“ Nr. S-3507 „Dėl keleivių vežimo vietinio (miesto) reguliaraus susisiekimo autobusų maršrutais nuostolių 2014 m. ir 2015 m. ataskaitų ir sąskaitų“ ir pareikalauta patikslinti reikiamas ataskaitas ir sąskaitas faktūras. UAB „Busturas“ darbuotojai perskaičiavo ir 2015-12-11 raštu Nr. 671/12 pateikė Savivaldybės administracijai patikslintas nuostolių ataskaitas bei išrašytas kreditines sąskaitas Nr. 2015/12-M KREDIT-1 – 2015/12-M KREDIT-11, kuriomis 2014 metų nuostolių kompensavimo suma sumažinta 64038,43 Eur, 2015 metų – 328064,94 Eur. Visos UAB „Busturas“ teiktos 2015 metų sąskaitos į apskaitą įtrauktos 2015 m. gruodžio 29 d.

Taip pat, atsižvelgiant į aukščiau minėtame rašte Administracijos direktoriui pateiktas pastabas, numatyta, atlikus Savivaldybės administracijos struktūros pakeitimus, peržiūrėti ir patikslinti Nuostolių, patirtų vykdant keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų išipareigojimus, kompensacijos apskaičiavimo tvarkos aprašą, visas numatytas funkcijas priskiriant atitinkamiems skyriams bei darbuotojams.

Atsižvelgiant į patikrinimo ataskaitoje išdėstytus dalykus **rekomenduojame:**

Savivaldybės administracijos direktoriui:

1. Nustatyti privalomą informacijos dėl UAB „Busturas“ pajamų, gaunamų iš keleivių vežimo vietiniais (miesto) susisiekimo maršrutais, dydžio, nustatyto Viešųjų pirkimų įstatymo 10 str. 5 d., atitikimo įstatymo nuostatai teikimo tvarką.
2. Baigti įgyvendinti Kontrolės ir audito tarnybos 2015-10-21 rašte Nr. S1-95 Administracijos direktoriui teiktas rekomendacijas.

UAB „Busturas“ generaliniam direktoriui:

1. Atnaujinti bendrovės apskaitos politiką ir ją įgyvendinti, atsižvelgiant į konkrečias sąlygas, veiklos pobūdį ir vadovaujantis arba verslo apskaitos standartais ir kitais teisės aktais, reglamentuojančiais apskaitą ir finansinę atskaitomybę.
2. Užtikrinti, kad būtų laikomasi Tvarkos aprašo 14 p. įtvirtintos nuostatos, jog vežejo išlaidos dėl keleivių vežimo vietinio (miesto) reguliaraus susisiekimo autobusų maršrutais paslaugos teikimo turi būti apskaitomos atskirai.
3. Inicijuoti UAB „Busturas“ apskaitos sistemos pakeitimus, siekiant eliminuoti sąnaudų paskirstymą pagal pervežimų pobūdį rankiniu būdu.
4. Imtis priemonių, kad būtų pilnai išnaudojamos elektroninio bilieto sistemos galimybės, siekiant gauti visapusišką detalią informaciją apie parduotus bilietus ir gautas pajamas, reikalingą tiksliam nuostolių, patirtų vykdant keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų išipareigojimus, kompensacijos bei kompensacijos (negautų pajamų atlyginimo) dėl keleiviams teikiamų važiavimo lengvatų apskaičiavimui.

Savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos
vyresnioji patarėja

Rasa Vasauskienė

Savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos
vyresnysis patarėjas

Vytautas Vestartas